नेपाल गजेट

भाग १

श्री ५ को सरकारद्वारा प्रकाशित

खण्ड १६] काठमाडौं, आषाढ १० गते २०२३ साल [अतिरिक्ताङ्क ११

राष्ट्रिय पञ्चायत सचिवालयको

सूचना

श्री ५ महाराजाधिराजबाट राष्ट्रिय पञ्चायतको आठौं अधिवेशनलाई २०२३ साल आषाढ १० गते रोज ६ का दिन बक्सेको सम्बोधन सर्वसाधारणको जानकारीको लागि प्रकाशित गरिएको छ ।

शाही–सम्बोधन

स्वस्तिश्री गिरिराजचक्रचूडामणि नरनारायणेत्यादि विविध विरुदावली विराजमान मानोन्नत महेन्द्रमाला ओजस्विराजन्य अति तेजस्वी त्रिभुवन प्रजातन्त्रश्रीपद अति कीर्तिमय नेपालश्रीपद प्रोज्ज्वल नेपालतारा ॐ रामपट्ट अतुलज्योतिर्मय त्रिशक्तिपट्ट अतिप्रबल गोरखा-दक्षिणबाहु महाधिपति अतिरथी परमसेनाधिपति श्री श्री श्री श्री श्रीमन्महाराजाधिराज महेन्द्र वीर विक्रम शाहदेव देवानाम् सदा समरविजयिनाम् ।

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

राष्ट्रिय पञ्चायतका अध्यक्ष तथा सदस्यहरू,

पञ्चायती व्यवस्था नेपाली जनजीवनको अभिन्न अङ्ग भइसकेको छ। छोटो समयभित्रै यस व्यवस्थाले जनभावना र आकांक्षालाई बढ्दो मात्रामा अँगाली आफ्नो आवश्यकता, औचित्य र उपयुक्तताको अमिट छाप प्रभावकारी किसिमले देशवासीहरूको मनमा पारिसकेको छ। क्रमिक तथा गतिशील रूपमा विकसित र व्यापक हुँदै आएको पञ्चायती व्यवस्था संघर्ष तथा शोषणरहित समाजको सृजना गर्ने पवित्र र महान् लक्ष्य प्राप्तिको दिशातर्फ अविरल गतिले अगाडि बढिरहेको छ।

देशको सम्पूर्ण सृजनात्मक शक्तिलाई संगाली देशोत्थान र राष्ट्रनिर्माणको काममा देशवासीहरूलाई सक्रिय, सजग र सहयोगात्मक बनाउने काममा पञ्चायत-व्यवस्थाले गरेको प्रगति देख्दा सबै नेपालीलाई खुशी लाग्नु स्वाभाविक हो। स्थानीय साधनहरूको परिचालन गरी नेपाली जनजीवनमा आत्म विश्वास र आत्म गौरवको भावनालाई मजबूत बनाउँदै लैजाने काममा पञ्चायतका विभिन्न तहहरू र वर्गीय संगठनहरूले उत्साहवर्धक काम गरेको स्पष्ट भइसकेको छ।

जनजीवनमा असर पर्न सक्ने निर्णयहरूमा जनसाधारणलाई सम्मिलित गराएर जनसाधारणमा नयाँ चेतना जागृत गरी विकासको गति तीव्र गर्नुका साथै प्रजातान्त्रिक पञ्चायती समाजको निर्माण गर्ने उद्देश्यले क्रमशः प्रशासन शक्तिको विकेन्द्रीकरण गर्दै जाने नीतिमा मेरो सरकार अगाडि बढ्दै गइरहेको छ। र हाल २० जिल्लाहरूमा विकेन्द्रीकरणको प्रथम चरण प्रारम्भ भइसकेको छ र शीघ्र नै अरू जिल्लाहरूमा पनि प्रारम्भ गरिने भएको छ। विकेन्द्रीकरण योजनालाई अझ बढी प्रभावकारी र समन्वयात्मक रूपले लागू गर्न सजिलो होस् भन्ने उद्देश्यले मेरो सरकारले गृह–मन्त्रालय र पञ्चायत–मन्त्रालयको एकीकरण गरेको सर्वविदित छ।

मेरो सरकारले पञ्चायती व्यवस्थाको मूलभूत सिद्धान्तहरूलाई गतिशील रूपबाट कार्य रूपमा परिणत गर्दै लैजाने अठोट गरेको छ। तर यस व्यवस्थाको सफलता सबै नेपालीहरूको देशप्रेम, सहिष्णुता, प्रजातान्त्रिक आकांक्षा, सृजनात्मक सहयोग र सक्रियतामा आधारित छ भन्ने सत्य कसैसंग लुकेको छैन।

असंलग्न नीतिका सिद्धान्तहरूको अनुरूप रही सबै राष्ट्रहरूसंग आपसी सद्भावना र सहयोग बढाउने र विश्व शान्तिको पक्षलाई बलियो पार्ने दिशातर्फ सक्दो योगदान दिनमा मेरो सरकार क्रियाशील रहिआएको छ। उच्चस्तरीय व्यक्तिगत सम्पर्कद्वारा मित्रराष्ट्रहरूसंगको हाम्रो सम्बन्ध अरू दिगो र दरिलो गर्दै लैजाने हाम्रो नीति भएकोले त्यसै क्रममा यही वर्ष महामहिम राष्ट्रपति जनरल चार्ल्स देगालको निमन्त्रणामा हामीबाट फ्रान्सको राजकीय भ्रमण गरिबक्सने भएका छौं। हाम्रो निमन्त्रणामा संघीय जर्मन गणतन्त्रका राष्ट्रपति महामहिम श्री हेनरिक ल्यूब्के आगामी वर्षको बसन्त ऋतुमा नेपाल अधिराज्यको राजकीय भ्रमण गर्न आउनु हुने भएको छ। हाम्रो निमन्त्रणामा इजरायलका राष्ट्रपति महामहिम श्री जाल्मन शाजारले पनि हालै हाम्रो देशको भ्रमण गर्नुभयो। यसै गरी युगोस्लाभियाका प्रधानमन्त्रीको पनि नेपाल भ्रमण भयो। छिमेकी राष्ट्रहरूसंगको मैत्री सम्बन्ध अझ दृढ गर्दै लैजाने प्रयास पनि भइआएको छ। यस काममा

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

हामी आफैंले भारतको भ्रमण गरिबक्स्यौं । छोरा नानी श्री ५ युवराजाधिराज जनवादी गणतन्त्र चीनको भ्रमणमा आजै गएका छन् र पाकिस्तान सरकारको निमन्त्रणामा पूर्वी पाकिस्तानको समेत भ्रमण गर्ने छन् । मन्त्रि--परिषद्का अध्यक्षको भारत भ्रमण तथा उपाध्यक्षको चीन र पाकिस्तानको भ्रमण पनि उल्लेखनीय छन् । यस प्रकारका भ्रमणहरूको आदान-प्रदान नेपालको छिमेकी राष्ट्रहरू-संगको सम्बन्ध अझ बलियो गर्नमा निक्कै सहायक हुनेछ । मेरो सरकार र जनवादी गणतन्त्र चीन सरकारका बीच जनवादी गणतन्त्र चीनको स्वशासित क्षेत्र तिब्बतसंगको हाम्रो व्यापार, संसर्ग तथा अन्य प्रश्नहरूको सम्बन्धमा हालै सुसम्पन्न भएको सह--अस्तित्वका पाँच सिद्धान्तहरूमा आधारित सम्झौताले गर्दा दुई देशका बीचको मैत्री सम्बन्ध अझ सुदृढ भएको छ ।

मित्रराष्ट्रहरूको परस्परमा मिलाप होस् भन्ने हेतुले गत वर्ष भारत र पाकिस्तानका बीच भएका सशस्त्र संघर्षलाई बन्द गरी दुई देशका बीच सामान्य सम्बन्ध कायम राख्ने दिशातर्फ मेरो सरकारबाट पनि सक्दो प्रयास भएको थियो । संयुक्त राष्ट्रसंघको आह्वानमा मेरो सरकारले भारत र पाकिस्तानका लागि पर्यवेक्षक नियोगको निमित्त सैनिक अधिकृतहरू पठाएको पनि सर्व-विदित छ ।

भियतनामको समस्याबाट विश्व शान्तिको लागि खास गरी दक्षिण-पूर्व एशियाको लागि खतराको स्थिति उत्पन्न भएकोले सो चिन्ताको विषय हुन आएको छ । हिन्द-चीनसम्बन्धी जेनेभा सम्झौता अनुसार सबै समस्याहरूको शान्तिपूर्ण समाधान हुनुपर्दछ र स्थितिलाई अझ भयङ्कर बनाउन सक्ने कुनै पनि उत्तेजनात्मक कारवाई रोकिनुपर्दछ भन्ने मेरो सरकारको स्पष्ट नीति रहेको छ ।

संसारका जति सक्यो उति मुलुकसंग मैत्री भाव बढाउने नीति अनुसार मेरो सरकारले आगामी आर्थिक वर्षमा फ्रान्समा एक नयाँ दूतावास स्थापित गर्ने विचार गरेको छ ।

राष्ट्रको छिटो र सर्वतोमुखी विकास-गर्नको लागि मेरो सरकारले यसै आर्थिक वर्ष-देखि तेस्रो योजना प्रारम्भ गरेको छ । योजनाको पहिलो वर्षमा भएको प्रगति उत्साहबर्धक छ । खास गरी सडक, बिजुली, शिक्षा आदि क्षेत्रमा महत्त्वपूर्ण प्रगति भएको छ । कृषिको क्षेत्रमा पनि वाञ्छित मात्रामा प्रगति हुन सकोस् भन्नका लागि मेरो सरकारले कृषि उत्पादनमा बृद्धि गर्नका लागि शीघ्र नै यस क्षेत्रमा महत्त्वपूर्ण कदमहरू उठाउने भएको छ । देशका बहुसंख्यक जनताको जीवी-काको अवलम्बनको स्रोतको रूपमा रहेको कृषिमा प्रगति गर्न मेरो सरकार कटिबद्ध छ ।

देशमा सर्वसाधारण जनताको जीवनस्तर यथाशक्य चाँडो माथि उचाल्न आर्थिक विकासको गति अझ तीब्रतर बनाउन पर्ने कुरा स्पष्ट छ । १५ वर्षमा राष्ट्रिय उत्पादन दोब्बर गर्ने लक्ष्यको पृष्ठभूमिमा तेस्रो योजनाको लक्ष्य निर्धारित गरिएको छ । मेरो सरकारले विकास कार्यहरू पनि यही लक्ष्य अनुरूप कार्यान्वित गर्न प्रारम्भ गरेको छ । यसैले हाल प्रारम्भ गरिने विकास आयोजनाहरू पहिलेको विकास आयोजनाहरूको तुलनामा अझ ठूला स्तरका छन् । यस

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

सिलसिलामा हाल सर्भेक्षण कार्य समाप्त भएको कर्णाली जनल-विद्युत् आयोजनालाई कार्यान्वित गर्नका लागि आवश्यक व्यवस्था मिलाउन मेरो सरकार प्रयत्नशील छ। यो योजना पूरा भएपछि देशको गतिशील आर्थिक विकासका लागि एक बलियो आधार उपलब्ध हुनेछ। यसै गरी सिंचाई, सडक, उद्योग तथा तालीमको क्षेत्रमा पनि नयाँ आयोजनाहरू थालिने छन्। आर्थिक विकासको गति तीव्र बनाउनमा यी आयोजनाहरू अत्यन्त सहायक सिद्ध हुनेछन् भन्ने मेरो सरकारको विश्वास छ।

देश विकासका विभिन्न कार्यक्रममा तालीम प्राप्त जनबलको कमी नै सबभन्दा ठूलो चुनौतीको रूपमा रहेकोले मेरो सरकारले विभिन्नस्तरका प्राविधिज्ञ र प्रशासकहरूको तालीमका लागि प्राथमिकता दिनेछ। प्राविधिक विषयहरूमा, खास गरी कृषि, स्वास्थ्य र इञ्जिनीयरिङ्गमा देशभित्र नै डिग्री सरहको तालीम सुविधा उपलब्ध गराउन आवश्यक प्रारम्भिक कार्य शुरू भइ-सकेको छ। साथै तल्लो तहका प्राविधिज्ञहरू बढी मात्रामा देशभित्र नै तालीम गर्ने नीति कायम रहने छ। विभिन्न विकास कार्यको लागि प्राविधिज्ञहरूको बढ्दै जाने आवश्यकताको विचार गरी मित्रराष्ट्रहरूबाट प्राप्त तालीम सुविधाको पनि यथाशक्य उपयोग गर्दै जाने मेरो सरकारको नीति छ। विभिन्न तालीम योजनाहरूमा समन्वय, एकरूपता र दक्षता ल्याउन एउटा केन्द्रीय तालीम विभागको स्थापना पनि गरिएको छ।

योजनाबद्ध रूपले विकास गर्ने कार्य तलदेखि शुरू गर्ने तथा कार्यान्वित गर्ने उद्देश्यले केही जिल्लाहरूमा सर्वाङ्गीण रूपमा योजना बनाउन थालिएको छ र आगामी वर्षमा अरू जिल्ला-हरूमा पनि यो कार्य शुरू गरिने छ। यसबाट योजनाबद्ध विकास कार्यमा सर्वसाधारण जनताको रूचि र उत्साह बढ्न गई उनीहरूबाट सक्रिय योगदान प्राप्त हुने आशा गरिएको छ। दुर्गम जिल्ला-हरूको विकासका लागि मेरो सरकारले विशेष ध्यान दिनेछ।

देश विकासका योजनाहरूको लागि चाहिने साधनहरू सकभर आन्तरिक स्रोतहरूबाट सङ्कलन गरी देशमा स्वावलम्बी आर्थिक व्यवस्था स्थापना गर्ने मेरो सरकारको नीति कायम नै रहे तापनि हाल देशभित्र उपलब्ध साधन सीमित भएकोले र हामीलाई अत्यन्त द्रुतगतिले विकास गर्दै जानु परेको यस अवस्थामा, विदेशी आर्थिक तथा प्राविधिक सहायता तथा ऋणलाई मेरो सरकारले स्वागत गर्दै रहने छ। यसै सिलसिलामा हाम्रो विकास कार्यको लागि सहायता प्रदान गर्ने सबै मित्रराष्ट्रहरू तथा संस्थाहरूप्रति हार्दिक धन्यवाद व्यक्त गर्दछौं।

विकासको क्षेत्र सालसालै विस्तृत हुँदैआएको छ र यस अनुरूप आर्थिक साधनहरूको पनि बृद्धि हुँदै गएको छ। तर तेस्रो योजनालाई सफलतापूर्वक सञ्चालन गरी निर्धारित लक्ष्य प्राप्त गर्न अझ बढी आन्तरिक साधन जुटाउन परेकोले करको क्षेत्रलाई विस्तार गर्दै लैजानु पर्ने आवश्यकता भएको छ। हाम्रो देश कृषि प्रधान देश भएकोले र राष्ट्रिय आयमा सबैभन्दा बढी योगदान कृषि क्षेत्रकै भएकोले करको बढी भार वहन गर्ने क्षमता पनि यसै क्षेत्रमा हुनु स्वाभाविक हो। तर मेरो सरकारले सामाजिक न्यायको आधारमा आर्थिक असमानतालाई क्रमशः घटाउँदै

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

लैजाने उद्देश्य राखी तथा कर वहन गर्न सक्ने क्षमताको समेत विचार गरेर मात्र विभिन्न करहरू लगाउँदै जानेछ ।

देशभित्र छरिएका साना–साना पूंजीहरूलाई सङ्कलन गरी देश विकास कार्यमा लगाउन तथा बैङ्किङ्ग सेवा देशका विभिन्न स्थानहरूमा सुलभ गराउन राष्ट्रिय वाणिज्य बैङ्क स्थापना भइसकेको सर्वविदितै छ र आगामी आर्थिक वर्षहरूमा यसका शाखाहरू विस्तार गर्दै लैजाने लक्ष्य राखिएको छ । विगत वर्षहरूमा जस्तै आगामी वर्ष पनि दीर्घकालीन आन्तरिक ऋणहरू उठाउने काम मेरो सरकारले जारी नै राख्ने छ ।

मेरो सरकारले सकभर छिट्टै सम्पूर्ण देशमा नेपाली मुद्रा मात्र चलन चल्तीमा ल्याउने नीति अपनाएको छ । मेरो सरकारको वित्तीय र मौद्रिक नीतिको फलस्वरूप देशको आर्थिक स्थिति सुदृढ हुँदै आएको छ । यसले गर्दा हालै भारतले आफ्नो मुद्राको अवमूल्यन गरे तापनि, नेपालको विदेशी मुद्रा सञ्चय बढ्दै गएकोले र नेपाली मुद्रा अरू कतिपय कारणहरूबाट समेत सुदृढ हुँदै गएकोले नेपालले आफ्नो मुद्राको विनिमय दर यथावत् कायम राख्न समर्थ भएको छ । यसबाट अरू कुराहरूको अतिरिक्त देशमा मूल्यहरू घट्न गई सर्वसाधारण जनतालाई ठूलो लाभ हुन जानेछ । यस अवस्थालाई अझ बढी सुदृढ र स्थायी गर्न मेरो सरकारले विभिन्न अल्पकालीन र दीर्घकालीन कदमहरू उठाउँदै जानेछ । यसका साथै मौद्रिक तथा आर्थिक स्थिरता कायम राख्दै जान समय समयमा आवश्यकतानुसार अन्य विभिन्न कदमहरू चाल्दै जानु पर्ने कुरा स्वयंसिद्ध छ । यसरी राष्ट्रको आर्थिक स्थितिलाई व्यवस्थित तथा सुदृढ राख्न सदैव सबैले सजग र सचेष्ट रहनु पर्ने भएको छ । मेरो सरकारको स्वतन्त्र मुद्रा नीतिको सफलताका लागि देशवासीहरूको पूर्ण सहयोग प्राप्त हुने विश्वास छ ।

किसानहरूलाई आर्थिक तथा अन्य बन्धनबाट मुक्त गर्ने तथा कृषि उत्पादनमा बृद्धिको लागि कृषिमा व्यवस्थामूलक परिवर्तन गर्ने उद्देश्यले सञ्चालित भूमिसुधार कार्यक्रममा भएको प्रगति सन्तोषजनक छ । २०२१ सालमा प्रारम्भ गरिएको यो योजना हाल ४१ जिल्लाहरूमा कार्यान्वित भइरहेको छ र आगामी आर्थिक वर्षभित्र बाँकी जिल्लाहरूमा पनि प्रारम्भ गरिने छ । भूमिसुधारको अभियानमा सबै कर्मठ कार्यकर्ताहरूको सक्रिय सहयोग प्राप्त हुनु पञ्चायत व्यवस्थाले देशवासीहरूमा उत्पन्न गरेको चेतना र जागृतिको परिणाम हो भन्न सकिन्छ । मोहियानी हकको सुरक्षाले गर्दा कृषि उत्पादनको बृद्धिलाई राम्रो प्रोत्साहन हुन गएको छ । भूमिसुधार कार्यक्रम अन्तर्गत हदवन्दीभन्दा बढी भएको जमीन प्राप्त गरी भूमिहीन किसानहरूमा वितरण गर्ने कार्य प्रारम्भ भइसकेको छ ।

भूमिसुधार कार्यक्रम अन्तर्गत गरिएको बचत संकलनमा भएको प्रगति उत्साहवर्धक छ । बचत योजनाद्वारा देश र जनतामा आत्मनिर्भरताको भावना उत्पन्न भएको छ । यस बचत रकमको परिचालन, उपयोग र लगानी बढी वैज्ञानिक ढंगबाट कृषि उत्पादनमा बृद्धि हुने र राष्ट्रको विकास हुने अन्य कार्यमा गर्नका लागि यस सम्बन्धमा मेरो सरकारले एउटा छुट्टै

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

स्वशासित संस्थानको स्थापना गर्ने भएको छ । यसै संस्थानले वार्ड समितिहरूद्वारा उठाइएको बचत र ऋणको रकम जिम्मा लिने र समयमा व्याजसहित फिर्ता दिने कार्यसमेत गर्ने छ ।

कृषि उत्पादनमा बृद्धि गर्ने उद्देश्यले मेरो सरकारले भूमिसुधार लागू गरिएका केही जिल्लाहरूमा समन्वयात्मक कृषि विकास कार्यक्रम लागू गरेको छ र क्रमशः यस्ता कृषि विकास कार्यक्रमहरू अन्य जिल्लाहरूमा पनि व्यापक रूपमा लागू गर्दै जानेछ । मल, जल र उन्नत बीजको प्रयोग बारे प्रदर्शन गरी सो किसानहरूलाई सुलभ गराउन र खेतीको उन्नत तरीकाको शिक्षा किसानहरूलाई दिने प्रबन्धसमेत मेरो सरकारले गर्दै छ । कृषकहरूलाई जागृत र आत्मनिर्भर बनाउन सहकारी प्रणालीलाई पनि अझ बढी बलियो र व्यापक बनाइने छ । कृषि तथा अन्य ग्रामीण विकासको क्षेत्रमा पञ्चायत र सहकारी संस्थाहरूलाई नै माध्यम बनाउने मेरो सरकारको नीति कायम नै रहेको छ ।

असामयिक अतिवृष्टि, अनावृष्टि तथा असिना इत्यादि दैवी कारणबाट विगत साल खाद्य उत्पादन घट्न गएकोले देशमा खाद्यान्नको महँगी बढ्दै गयो तापनि खाद्यान्न अभावग्रस्त जिल्लाहरूमा खाद्यान्नको विक्री वितरण गर्ने व्यवस्था मेरो सरकारले मिलाएको छ र यस योजना अवधिमा एउटा दीर्घकालीन योजना बनाई खाद्यान्नको मूल्यमा स्थिरता ल्याउने दिशातर्फसमेत ठोस कारवाई गर्नेछ ।

कृषि उत्पादनमा बृद्धि गर्ने उद्देश्यले आगामी वर्ष अधिराज्यका विभिन्न भागमा नयाँ सिंचाईका योजनाहरू कार्यान्वित गरिने छन् । पहाडी इलाकाका टारहरूमा पनि सिंचाई व्यवस्था गर्ने उद्देश्यले विस्तृत रूपमा आयोजनाहरू तयार गरिएका छन् । सर्भेक्षण भएका योजनाहरू मध्ये केही योजनाहरूको निर्माण आगामी आर्थिक वर्षभित्रै प्रारम्भ गरिने छ ।

देशमा औद्योगीकरणको सिलसिलामा गत केही वर्षदेखि हुँदै आएको प्रगतिक्रम जारी छ तापनि यसको गति अझ बढी तीव्र गर्न मेरो सरकारले प्रयत्न गर्दै आएको छ र आगामी वर्षमा पनि यो प्रयास जारी नै रहने छ । स्थापना भएका नयाँ उद्योगहरूको सञ्चालनमा पनि अनेकौं कठिनाइ भए तापनि सुधार हुँदै आएको अनुभव भएको छ ।

मित्रराष्ट्रहरूको सहयोगबाट इँट-टायल कारखाना, कृषि औजार कारखाना तथा गोदाम घरहरू र औद्योगिक क्षेत्रहरूमा निर्माण र प्रगति सन्तोषजनक भएको छ । सिमेण्ट, फलाम र कागजजस्ता अरू आधारभूत उद्योगहरूको स्थापना गर्नेतर्फ प्रारम्भिक कार्य जारी छ र पञ्चवर्षीय योजना अवधिभित्र यी कारखानाहरू स्थापना गर्ने निर्दिष्ट लक्ष्यपट्टि मेरो सरकार अगाडि बढिरहेको छ । नयाँ उद्योगहरूको स्थापनामा नेपाल औद्योगिक विकास कर्पोरेशनले दिइआएको प्रोत्साहन र सुविधा अझ बढी मात्रामा उपलब्ध गराउँदै लैजाने मेरो सरकारको प्रयत्न हुनेछ । हालै भएको भारतीय मुद्राको अवमूल्यनबाट देशका उद्योगहरूमा पर्न सक्ने असरको विचार गरी चाहिने संरक्षण मेरो सरकारले दिएको र दिंदै पनि जाने हुँदा गैरसरकारी पूंजी देशको औद्योगीकरणमा निःसंकोच अगाडि बढ्दै जाने छ भन्ने मेरो सरकारले आशा राखेको छ । यसै

आधिकारिकता सूचना विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

सन्दर्भमा विभिन्न उपायहरूद्वारा उद्योगहरूमा उत्पादकत्व बढाउन पनि मेरो सरकारले पूरा प्रयत्न गर्ने छ । आर्थिक विकासको गति तीव्र गर्न उद्योगधन्धाको विकासका लागि गैरसरकारी क्षेत्रलाई विशेष प्रोत्साहन दिने मेरो सरकारको नीति कायम रहने छ ।

घरेलु उद्योगको क्षेत्रमा पनि गत वर्षहरूको तुलनामा उत्पादन बृद्धि हुँदै आएको छ । यस्ता साना उद्योगहरू सकभर स्थानीय पञ्चायतहरूको सहयोगले बढाउँदै लैजाने नीति लिई मेरो सरकारले योजनाबद्ध तरीकाबाट काम गर्दै जाने क्रम जारी नै राख्ने छ ।

आर्थिक र औद्योगिक विकासका लागि आधारभूत रूपमा रहेको विद्युत् शक्तिको उत्पानदमा विगत वर्षहरूको दाँजोमा हालै सम्पन्न भएका योजनाहरूबाट निःसन्देह बृद्धि भएको छ । विद्युत् उत्पादन उपत्यकामा मात्र सीमित नराखी अधिराज्यका अन्य भागहरूमा पनि आवश्यकतानुसार विस्तृत गर्दै लैजानें उद्देश्यको अनुरूप केही जिल्लाहरूमा विद्युत् उत्पादन गरी वितरण कार्य पनि प्रारम्भ गरिएको छ । अनगिन्ति नदी–नाला भएका हाम्रो नेपाल अधिराज्यमा विद्युत् शक्तिक्षमता प्रशस्त मात्रामा विद्यमान भए तापनि त्यसको उपयोग हुन नसकेकोमा मेरो सरकारले विभिन्न जिल्लाहरूमा लघु विद्युत् योजनाहरू कार्यान्वित गर्दै जाने नीति अपनाएको छ । यसले गर्दा जिल्लाहरूमा सानातिना उद्योगधन्धाको विकासका साथै जनसाधारणलाई समेत बिजुली सुविधा प्राप्त हुनेछ । विद्युत् शक्ति उत्पादनका ठूला र मझौला योजनाहरूलाई कार्यान्वित गर्नेतर्फ पनि कारवाई भइरहेको छ। कर्णाली योजना लागू गर्ने व्यवस्था मिलाउने प्रयत्न भइरहेको हामीबाट अघि उल्लेख गरिबक्स्यौं । केही मझौलास्तरका योजनाहरूको सर्वेक्षण कार्य पनि चालू छ ।

नेपालको व्यापारमा अनेकता ल्याउने उद्देश्यले यस आर्थिक वर्षभित्र मित्रराष्ट्र रूस र युगोस्लाभियासंग वाणिज्य सन्धिहरू भइसकेका छन् र त्यस्तै पोल्याण्डसंग पनि वाणिज्य सन्धि हुने भएको छ । अनेक कठिनाइ हुँदाहुँदै पनि छिमेकी मित्रराष्ट्रहरूसंग भइरहेका व्यापारमा मेरो सरकारले यथाशक्य बृद्धि गर्दै आएको छ । चीनसंग केही वर्ष अघिको दाँजोमा यस वर्ष निक्कै व्यापार बृद्धि भएको छ र काठमाडौं–कोदारी राजमार्ग तयार भएपछि अझ बृद्धि हुँदै जाने आशा राखिएको छ । पाकिस्तानसंगको व्यापार पारवहन कठिनाइले गर्दा हाल हुन नसके तापनि भविष्यमा बढ्दै जाने आशा छ । मेरो सरकार छिमेकी मित्रराष्ट्रहरूसंग व्यापार बृद्धि गर्न जति इच्छुक छ त्यत्तिकै हाम्रा छिमेकी मित्रराष्ट्रहरू पनि नेपालसंग व्यापार बढाउनमा अग्रसर भई दुवै थरिका आपसी प्रयत्नबाट हाम्रो व्यापार अझ बढ्दै जानेछ भन्ने आशा गर्न सकिन्छ । व्यापारमा अनेकता ल्याउने र यथाशक्य बृद्धि गर्ने मेरो सरकारको नीति कायम नै रहने छ ।

नेपालको खनिज धनको उपयोग हुन नसकेको कुरा ध्यानमा राखी सानो तहमा भए पनि तामा, चून, सोप-स्टोन, नून, अभ्रखजस्ता उद्योगको स्थापनातर्फ मेरो सरकारले विशेष जोड दिएको छ । मित्रराष्ट्रहरू र अन्तर्राष्ट्रिय संस्थाहरूको सहयोगबाट हाम्रा भूगर्भ धनका खोज-तलास

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

र तिनमा आधारित मझौला तथा ठूला खानी उद्योगहरूको स्थापना गर्नेतर्फ पनि मेरो सरकार प्रयत्नशील रहने छ ।

यातायात र सञ्चारका साधनहरूको विस्तार गर्दै लैजाने कार्यक्रमलाई अग्राधिकार दिने नीति अनुसार देशका विभिन्न भागमा सडक निर्माणका आयोजनाहरू कार्यान्वित हुँदै छन् । पूर्व–पश्चिम राजमार्ग निर्माणप्रति देशवासीहरूको उत्कट इच्छा र सक्रियताको फलस्वरूप मित्रराष्ट्रहरूले त्यसको निर्माणमा देखाएको अभिरुचि उत्साहवर्धक छ । पूर्व-पश्चिम राजमार्गको पूर्वी खण्डको प्रथम भाग सिमरा–जनकपुर राजमार्गको निर्माण कार्य प्रारम्भ हुन लागेको छ । जनकपुरदेखि मेचीसम्मको भागको सर्वेक्षण कार्य समाप्त भइसकेको छ र त्यसको निर्माण कार्य आगामी आर्थिक वर्षभित्रै प्रारम्भ हुनेछ । साथै, पश्चिम भागको नारायणगढ-बुटवलको सर्वेक्षण गर्नेतर्फ प्रारम्भिक कारवाईभइरहेको छ ।

काठमाडौं–कोदारी राजमार्गको प्रगति सन्तोषप्रद छ । काठमाडौं–पोखरा सडकको पनि प्रारम्भिक सर्वेक्षण समाप्त भई आगामी वर्षदेखि निर्माण कार्य शुरू हुने भएको छ । सुनौली-पोखरा सडकको पनि लक्ष्य अनुसार प्रगति भइरहेको छ ।

देशका पहाडी भागमा पुलहरूको अभाव भएको हुँदा जनतालाई असुविधा भइरहेकोमा ठाउँ ठाउँमा झोलुङ्गे पुल निर्माण गराउने मेरो सरकारको लक्ष्य अनुसार काम भई केही पुलहरू बनिसकेका छन् । आगामी आर्थिक वर्षमा अझ अरू झोलुङ्गे पुलहरूको निर्माण गर्ने प्रबन्ध भइरहेको छ ।

दूर्लङ्घ्य पर्वत र दुस्तर नदी नालाको बाहुल्य भएको हाम्रोजस्तो पहाडी मुलुकमा भौगोलिक कारणले गर्दा सबै ठाउँमा सडकको सुविधा प्रदान गर्न प्रशस्त समय लाग्ने भएकोले हवाई सेवा बृद्धि गर्दै लाने तथा भइरहेको सेवामा अझ सुधार गर्ने मेरो सरकारको नीति छ । टाढा–टाढाका जिल्लाहरूमा समेत आवागमन नियमित रूपले र सुविधाजनक ढङ्गले हुन सकोस् भन्ने उद्देश्यले मेरो सरकारले साना विमानघाटहरू भएका ठाउँहरूमा पनि ष्टोल विमानहरूद्वारा नियमित हवाई सेवा चलाउने विचार गरेको छ । काठमाडौं अन्तर्राष्ट्रिय विमानघाटको क्रस रन्वे-को निर्माण कार्यको अधिकांश भाग समाप्त भइसकेको छ र आगामी वर्ष सबै निर्माण कार्य पूरा हुनेछ । यसै गरी अरू केही विमानघाटहरूलाई पक्की बनाउने कार्य पनि समाप्त प्रायः भइ-सकेको छ र नयाँ विमानघाटहरूको निर्माण पनि हुँदै छ ।

विभिन्न जिल्लाहरूमा पञ्चायत तथा सबै सरकारी अड्डाहरू एउटै भवनमा रहने गरी नयाँ सरकारी भवनहरू निर्माण भइरहेका छन् र आगामी आर्थिक वर्षमा अन्य भवनहरूका अतिरिक्त राष्ट्रिय पञ्चायत भवनको समेत निर्माण गर्ने मेरो सरकारको लक्ष्य छ ।

देशका विभिन्न भागहरूसंग सम्पर्क राख्न सजिलो होस् भन्ने उद्देश्यले मेरो सरकारले आन्तरिक सञ्चार सेवामा बढी सुधार ल्याउनका साथै आगामी आर्थिक वर्षमा प्रत्येक अञ्चलको

आधिकारिकता सम्पूर्ण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

सदर मुकाममा एउटा आकाशवाणी नियन्त्रण अफिस खोल्ने र सबै जिल्लाहरूमा आकाशवाणी ष्टेशनको स्थापना गरिसक्ने लक्ष्य राखी सो अनुसार कार्य गर्दैछ । वाह्य जगत्संग सम्पर्क बढाउन काठमाडौंमा केन्द्रीय टेलिग्राफ अफिसको स्थापना गर्ने कार्य समाप्त भई सेवा पनि चालू भइ-सकेको छ । टेलिफोन सुविधालाई पनि आवश्यकता अनुसार विस्तार गर्दै लैजाने व्यवस्था भएको छ ।

हुलाक व्यवस्थालाई सुदृढ गरी मुलुकको एक कुनादेखि अर्को कुनामा बस्ने देशवा-सीहरूलाई सेवा उपलब्ध गराउने र त्यसलाई बढी व्यापक गराउने मेरो सरकारको नीति अनुसार नयाँ हुलाक खोल्ने, विस्तार गर्ने तथा हुलाक सेवालाई अझ छिटो तथा दक्ष गराउने कार्यहरू सम्पन्न हुँदै छन् र यो क्रम आगामी वर्षमा पनि जारी नै राखिनेछ । हुलाक व्यवस्थालाई पनि अञ्चल र जिल्ला विभाजन अनुसार मिलाउने मेरो सरकारको कार्यक्रम छ ।

मेरो सरकारले पर्यटन उद्योगको विकासतर्फ आगामी आर्थिक वर्षमा विषेश ध्यान दिई पर्यटकहरूलाई बढी सुविधा प्रदान गर्ने तथा पर्यटकहरूका लागि नेपाललाई बढी आकर्षक बनाउन विभिन्न कदमहरू उठाउने छ ।

वन, कृषि, चरन आदिको सुधार, सदुपयोग र सम्वर्धन इत्यादिका लागि संयुक्त रूपमा वैज्ञानिक व्यवस्था कायम गरी भूक्षय तथा पैरोको रोकथाम गरी भएको जमीनको राम्रो उपयोग गरी स्थानीय व्यक्तिहरूको जीवनस्तर उठाउने उद्देश्यले मेरो सरकारले पाइलट प्रोजेक्टको रूपमा त्रिशूली जलाधार क्षेत्र विकास योजना यसै वर्षदेखि चालू गर्दै छ । साथै, पञ्चा-यत वन संस्थापना गर्ने र उजडिएका नाङ्गा पहाडहरूलाई सकभर छिटै पुनः हरियो तुल्याउने सम्बन्धमा अनुसन्धान गरी वृक्षारोपणको कार्य सञ्चालन गर्नेतर्फ पनि विशेष जोड दिइने छ । यस्तै गरी वन पैदावारको सदुपयोग गर्ने, वैज्ञानिक ढङ्गले काठ चिरानी गरी निकासी गर्ने इत्यादि कुरातर्फ पनि मेरो सरकारले विशेष ध्यान दिनेछ । यस संदर्भमा हिटौंडामा हालै स्थापना गरिएको स-मिल उल्लेखनीय छ ।

हाम्रो शिक्षा प्रणालीलाई बढी वैज्ञानिक, उपयोगी र प्रभावकारी बनाउने उद्देश्यले मेरो सरकारले शिक्षाको क्षेत्रमा केही मौलिक परिवर्तनहरू गर्ने विचार गरिरहेको छ ।

निःशुल्क अनिवार्य प्राथमिक शिक्षाको सुविधा प्रदान गर्ने दिशातर्फ मेरो सरकारले बढी सक्रियताका साथ आवश्यक कदम बढाउँदै जानेछ । धेरैजसो प्राथमिक पाठशालाहरूमा एक शिक्षक मात्रै भएकोले त्यस्तामा कक्षा अनुसार सकभर तालीम प्राप्त शिक्षक थप्दै लगी तिनीहरूलाई विकसित गर्दै लानेतर्फ पनि ध्यान दिइने छ ।

माध्यमिक विद्यालयहरूको संख्या बृद्धिको अनुरूप स्तरमा पनि बृद्धि गर्न मेरो सरकार प्रयत्नशील रहने छ । हाइ स्कूलको सुविधा नभएको क्षेत्रमा विद्यार्थीहरू अन्यत्रका हाइ स्कूल-हरूमा पढ्न पाऊन् भन्नेसमेत उद्देश्यले हाइ स्कूलसंगै यथाशक्य छात्रावास बनाउने नीति अपनाई उन्नतिशील हाइ स्कूलहरूमा क्रमशः छात्रावासहरू निर्माण गराउँदै लैजाने व्यवस्था गरिने भएको छ । शिक्षाको सुविधा कम भएका जिल्लाका केही विद्यार्थीहरूलाई अध्ययन सुविधा उपलब्ध

गराउन छात्रवृत्ति दिने र दुर्गम क्षेत्रमा शिक्षा प्रसारका लागि विशेष ध्यान दिने मेरो सरकारको प्रयत्न हुनेछ ।

उच्च शिक्षा दिने संस्थाहरूको संख्यामा बृद्धिभन्दा भइरहेका महाविद्यालयहरूमा योग्य प्राध्यापक, शिक्षण सामग्री, प्रयोगशाला, भवन आदिको विशेष व्यवस्था गर्नेतर्फ बढी ध्यान दिइने छ । विज्ञान कलेजहरूको सर्वाङ्गीण विकास गरी विज्ञान शिक्षाको स्तर बढाउनपनि विशेष ध्यान दिइनेछ ।

मेरो सरकारले विद्यार्थीहरूमा देश-प्रेम, कर्तव्यपरायणता, अनुशासन, परिश्रम गर्ने बानी इत्यादि गुणहरूलाई अझ विकसित गर्ने उद्देश्यले माध्यमिक शिक्षा र उच्च शिक्षा समाप्त गर्ने विद्यार्थीहरूलाई तोकिएको सामाजिक सेवा अनिवार्य रूपले गराउने नीति अपनाएको छ । हाल सञ्चालित राष्ट्रिय सेवा दल कार्यक्रमलाई बढी प्रभावकारी तथा लाभदायक तुल्याइने छ र शिक्षण संस्थाहरूमा साहित्यिक र सांस्कृतिक अभिरुचि बढाउन तथा शारीरिक शिक्षा तथा खेल–कूदको कार्यक्रमलाई लोकप्रिय तुल्याउन विशेष ध्यान दिइनेछ ।

पुरातत्वको क्षेत्रमा राष्ट्रिय इतिहास, कला र संस्कृतिको अन्वेषण, संरक्षण तथा अनुसन्धान तथा अन्तर्राष्ट्रिय स्तरमा नेपाली कलाको परिचय तथा प्रदर्शन गर्ने कार्य जारी रहने छ । महत्वपूर्ण कलात्मक तथा सांस्कृतिक अवशेषहरूको उत्खनन्, ऐतिहासिक स्थानहरूमा अन्वेषण र सांस्कृतिक स्मारकहरूको जीर्णोद्धार आदि कार्यहरू गरिंदैछन् ।

गत वर्षहरूमा झैं आगामी आर्थिक वर्षमा पनि स्वास्थ्य सेवा विस्तार गर्ने र भइरहेका स्वास्थ्य संस्थाहरूलाई सुसज्जित गरी अझ सुव्यवस्थित ढङ्गबाट चालू गर्ने प्रयास जारी नै रहने छ । प्राविधिज्ञहरू अधिक मात्रामा तालीम गर्ने काममा विशेष जोड दिइने छ ।

औलो उन्मूलन गर्ने कार्यमा सन्तोषजनक प्रगति भइरहेको छ । यस वर्ष औलोग्रस्त क्षेत्रमा रहेका सम्पूर्ण जनतालाई नै औलोबाट संरक्षण गर्न सकिने स्थितिमा पुग्न सकिने छ । संक्रामक रोग देशबाट क्रमवद्ध तरीकाले उन्मूलन गर्ने क्रममा मेरो सरकारले बिफर उन्मूलन योजना यसै वर्षदेखि प्रारम्भ गर्ने छ ।

जिल्लाहरूमा स्वास्थ्य शिक्षाको प्रचार गर्ने, स्वास्थ्यको दृष्टिकोणबाट सुग्घर सफाइ-तर्फ जनतालाई प्रवृत्त गराउने, रोगहरूको प्रतिकारात्मक इञ्जेक्शन दिने कार्य गर्ने र विशेषज्ञ-हरूको घुम्ती टोली पठाउनेजस्ता कामहरूमा मेरो सरकारले विशेष जोड दिने छ । प्राथमिक औषधि उपचारका सरसामानहरू प्रत्येक ग्राम पञ्चायतलाई उपलब्ध गराउने ध्येयले यो कार्यक्रम प्रयोगा-त्मक रूपमा अधिराज्यको एक जिल्लाबाट प्रारम्भ गरिने छ ।

आयुर्वेदीय चिकित्सा प्रणालीमा पनि समयानुकूल परिवर्तन ल्याई यस प्रणालीलाई उत्तरोत्तर विकास गर्दै लैजानेतर्फ मेरो सरकार सचेष्ट छ ।

देशमा उत्पादन र जनसंख्या बृद्धिको सन्तुलन राख्ने दृष्टिकोणबाट परिवार नियोजन गर्ने नीति मेरो सरकारले अपनाएको छ । यसै क्रममा परिवार नियोजन कार्यक्रम उपत्यका र बाहिरका केही जिल्लाहरूमा समेत शुरू गरिने छ ।

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

दैनिक व्यवहारको लागि पर्याप्त मात्रामा स्वच्छ पानी सुलभ गराउने उद्देश्यले राजधानी लगायत अन्य विभिन्न ठाउँहरूमा योजनाहरू कार्यान्वित भई पानी वितरण हुन थालिसकेको छ । मेरो सरकारले आगामी वर्षमा पनि अधिराज्यका अन्य विभिन्न जिल्लाहरूमा यस्तै खाने पानीका नयाँ योजनाहरू थाल्ने छ र चालू योजनाहरूलाई सम्पन्न गर्ने छ ।

देशमा कानूनी राज्यलाई अझ सुदृढ गन दिशातर्फ मेरो सरकारले समयानुकूल आवश्यक व्यवस्थाहरू कायम गर्दै आएको छ र गर्दै जाने छ । देशमा तमाम जनतालाई न्याय छिटो र सुलभ तरीकाले उपलब्ध गराउने कार्यमा मेरो सरकार सदैव सचेष्ट रहिआएको छ र रहने छ ।

मेरो सरकारले सूचना र प्रसारका विभिन्न साधनहरूमा समन्वय ल्याउन र सूचना र प्रसारका हाल भइरहेका कार्यक्रमहरूको स्तर उठाउन एक ठोस योजना तयार गरेको छ । अधिराज्यभर राष्ट्रियताको भावना तथा सांस्कृतिक जागरणको लहर फैलाउनुको साथै देशका कुना काप्चासम्म पनि पञ्चायत व्यवस्था, भूमिसुधार तथा पञ्चवर्षीय योजनाजस्ता चौतर्फी विकास आयोजनाहरू सम्बन्धी सूचना सर्वसाधारण जनतामा सुलभ गराई जनता र सरकार बीचको सम्पर्क बढाउनु नै उपर्युक्त योजनाको मूल उद्देश्य हो ।

विकासको बढ्दो र माँग आवश्यकताहरूलाई सफलतापूर्वक पूरा गर्ने तथा जनसाधारणलाई बढी मात्रामा सेवा र सुविधा पुऱ्याउनेसमेत उद्देश्यले मेरो सरकारले मुलुकको प्रशासनलाई बढी दक्ष र प्रभावकारी बनाउनेतर्फ विशेष ध्यान दिइरहेको छ । यसै क्रममा छुट्टै मन्त्रि-परिषद् सचिवालयको गठन भइसकेको छ र अरू कदमहरू पनि क्रमशः उठाइँदै जाने छ । प्रशासन यन्त्रलाई छिटो, गतिशील र सेवाभावनाले युक्त बनाउनका लागि मेरो सरकारले प्रशासकीय संगठन र प्रणालीमा समेत आवश्यक परिवर्तन र सुधार गर्नका लागि पूरा ध्यान दिइरहेको छ । स्थानीय प्रशासनलाई पञ्चायत व्यवस्था अनुरूप बनाउन तथा जन-प्रतिनिधिहरू र प्रशासकहरूका बीच बढी सामञ्जस्य ल्याई जनताको पीर मर्का हटाउने कामलाई प्रभावकारी तरीकाले सम्पन्न गर्ने प्रयास भइरहेको छ । यसै गरी भ्रष्टाचार निर्मूल गर्नका लागि पनि मेरो सरकारले कडा कदमहरू उठाउने छ । कर्मचारीहरूको क्षमता, अनुशासन र कर्त्तव्यपरायणतामा बृद्धि गर्नका लागि प्रशासन प्रशिक्षणका विभिन्न योजनाहरूको सञ्चालन भइरहेको छ र प्रशिक्षणको कार्यक्रमलाई बढी प्रभावकारी तुल्याउँदै लैजाने मेरो सरकारको नीति छ ।

पुलिस प्रशासनलाई सक्षम र कुशल बनाई जनसेवी र जनोपयोगी बनाउने उद्देश्यले यसको संगठन र प्रशिक्षणमा विशेष जोड दिएको छ ।

शाही सेनालाई आधुनिक हात–हतियारले सुसज्जित गराउने कार्यक्रम जारी छ । अधिराज्यको भौगोलिक परिस्थिति र यातायातको विचारबाट शाही सेनामा एक प्याराशूट गुल्म हालै खडा गरिएको छ । यस गुल्ममा सरुवा भएका अधिकृत तथा जवानहरूले थोरै समयमा तत्सम्बन्धी तालीम सन्तोषजनक रूपमा हासिल गरिसकेका छन ।

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

विगत केही वर्षमा देशले गर्नसकेको प्रगतिबाट आर्थिक, राजनैतिक र सामाजिक विकासको बलियो र सुदृढ आधार खडा भइसकेको छ । देशले विभिन्न क्षेत्रमा निरन्तर र दृढता-पूर्वक अगाडि बढदै जाने कुरा निर्विवाद र अवश्यम्भावी भए तापनि त्यसको लागि जनताले निरन्तर सचेत भई प्रयत्नशील हुनु पर्दछ । राष्ट्रनिर्माणको कुनै पनि मार्ग सहज र सुलभ हुँदैन । यस मार्गमा समय समयमा कठिनाई, बाधा र समस्याहरू आइ नै रहन्छन् । तर यी सबै अवरोध-हरूलाई हटाउन आज नेपाली मात्रले धैर्य नछाडी, साहस राखी, आफ्नो लक्ष्यलाई नबिर्सी, विचलित नभई सबै एक भएर मनमा दृढता लिई अगाडि बढ्दै जानु परेको छ । यस सम्बन्धमा खास गरी विभिन्न तहका पञ्चहरूले आफ्नो स्तरबाट प्रभावकारी नेतृत्व प्रदान गर्नु पर्दछ र स्वयं निष्पक्षता, देशप्रेम, इमान्दारी र कठोर परिश्रमको उदाहरण बनेर देखाउन सक्नुपर्छ । हामीलाई आशा र विश्वास छ कि पञ्चहरूले यस महत्वपूर्ण अवस्थामा समयको माँग र अनुसार आफ्ना कर्तव्य र जिम्मेवारी पूरा गर्न दृढ प्रतिज्ञ हुनेछन् ।

जय नेपाल !

आज्ञाले–
सुन्दरप्रसाद शाह
राष्ट्रिय पञ्चायतको सचिव ।

श्री ५ को सरकारको छापाखानामा मुद्रित ।

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।